

AFLEVERING 96

25^e jaargang

1989

ALPAIDIS

INHOUD

- HET HAANTJE OP DE TOREN
- GIDSENCLUB VIERT LOUIS VANDENWIJNGAERT
- DE HOEGAARDSE DORPSWACHT 1580
- HET HOEGAARDS GEMEENTELIJK BESTUUR ONDER
HOLLANDS BEWIND (VERVOLG)

MUSEUMNIEUWS

Sinds woensdag 16 augustus 1989 is er in het Nieuwhuys-museum te Hoegaarden een nieuwe kastelein, namelijk Liliane VANDERSTEEN, bijgestaan door Max REGA.

Ze zullen de taak van Chantal voortzetten en also medewerken aan de kulturele funktie van het Museum te Hoegaarden en er buiten.

De "Vrienden van 't Nieuwhuys" wensen Liliane en Max veel sukses.

We nodigen U dan ook uit even de taveerne binnen te wippen om kennis te maken met onze sympatieke uitbaters.

Het Nieuwhuys-museum is alle dagen open vanaf 10 uur. Woensdag gesloten.

het
Haantje
t op de
toren ..

HET HAANTJE OP DE TOREN

=====

Uit het blad van de Gidsenbond Oost-Vlaanderen, ontvingen we een artikel over de haan op onze kerktoren.

Daarna volgen nog enkele gedachten door de Heer Johan LOWYCK, die een studie maakte over de "Christelijke Symboliek en Iconografie".

Men krijgt hierna achtereenvolgens de twee versies.

DE HAAN OP DE ROOMS-KATHOLIEKE KERKEN IN EUROPA

=====

Beginnen we met te zeggen dat die haan niet noodzakelijk een "windwijzer" moet zijn.

Soms staat die haan vast naar het oosten gericht, waar het daagt als het licht wordt.

Veelvuldig wordt gedacht dat die haan uitstaans heeft met de fameuze bijbelse haan, die driemaal kraaide terwijl Petrus aan 't liegen was, toen hij bij hoog en laag beweerde Jezus absoluut niet te kennen. Dit is een plezante volkse uitleg zonder enige grond van waarheid.

Waarom nu wordt de haan gebruikt als windwijzer, die min of meer het weer voorspelt, wetende dat die neerhofvogel nooit met het weer in verband gebracht wordt zoals : de pauw, de koekoek, de zwaluw e.a. ? Hoe komt het dat uitgerekend "de haan" die functie moet vervullen ?

De haan op de toren -meestal een toren met een spits- staande bovenop het kruis is gewoon een overgenomen heidens symbool, utilitair aangewend als windwijzer. Dit durven beweren legt onmiddellijk de verplichting op, een antwoord te verstrekken op de vraag : Hoe komt de Rooms-Katholieke Kerk ertoe een heidens symbool te dulden als hoogste punt van het huis van de enige waarachtige God ? In de vroegste tijden van het Kristendom was het een opportune taktiek en in de naar ons toekomende tijden geraakte geleidelijk de heidense oorsprong van die haan volledig vergeten.

Dat de Roomse kerk symbolen gebruikt -na het Tweede Vaticaans Concilie wel wat minder- is algemeen bekend.

In "Christen Harp en Beitel", 1876, blz. 429, zegt J. AERTS : "Het Symbolisme is de glorie van de Christelijke Kunst, de hoogstaande uiting van het Christen gevoelen, de openbare belijdenis van het geloof. Men kan zich de Kerk niet voorstellen zonder het Hiëroglyfische kruisteken en zonder vaste getallensymboliek". Dit slaat op het aanwenden van symbolen in de Roomse Kerk.

In het boekje "Het Symbolisme onzer kerkgebouwen" van J. VAN VLIERBERGHE (uitgegeven in 1921 door de Katholieke Vlaamsche Hogeschooluitbreiding), lezen we : "DE HAAN is symbool der priesters, die met luider stemme spreken en de slapenden wekken Zij roepen : Wee aan dezen die slapen. Staat op, gij die slaapt !". VAN VLIERBERGHE ziet hier dus de torenhaan als de "wekker", symbool van de roepende priesters.

We hebben nu al iets gelezen over het "symbool" en over de "haan". Maar waar komt nu die "als symbool gebruikte HAAN", vandaan ?

We togen naar Melle bij de (84-jarige) gereputeerde Volkskundige Architect Clemens V. TREFOIS en vroegen hem ons wat te willen bijlichten inzake die torenhaan. Deze bevoegde folklorist was formaal : "Dat is volkskunde ! Die hanen zijn amuletten evenals de latere haantjes, paardjes, kruisjes, en tuiltjes van de strodekkers. Dat komt uit de Germaanse Mythologie. Dat waren bliksemafleiders d'avant la lettre." Dit was voor ons een sleutel ! We gingen de "Germaanse Mythologie" eens ziften en we vonden snel dat de beide voornaamste godheden van de Germanen een symbool hadden; WODAN (Odin) had zijn geliefkoosde dier het PAARD als symbool en DONAR (Thor) idem de HAAN. De Noorse historiograaf SAEMOND SIGFUSON heeft in 't begin van de XIe eeuw, in 't Latijn een geschiedkundig werk geschreven over Volksgeloof en de Edda. Een eeuw later heeft de historicus SNORRI STURLUSON dit werk gecommenterieerd en aangevuld. Beide historici vertellen uiteraard zeer veel over de twee voorname godheden, waarvan in de Edda zovele avonturen worden verhaald. We leggen hier Wodan eerbiedig terzijde en houden ons bezig met Thor, alias Donar, die de HAAN als symbool heeft.

Donar was de geweldenaar die zijn hamer Nyölnir met woeste kracht in de wolken slingerde zodat het vuur er uitsprong (bliksem) en de onweders met daverend geweld (donder) de regen deden neergutsen op de aarde en aldus de velden vruchtbaar maakten om voedsel te verschaffen aan mens en dier. De mensen smeekten Donar om hulp maar telkens als Donar stormen en onweders deed losbarsten krompen ze ineem van schrik. Om Donar goed te stemmen tekenden ze een haan -zijn haan- op stallen en woningen, op bomen en wegen.

Ook de Romeinse veroveraar leerde Donar kennen, vrezen en betrouwen. Ze namen de geweldenaar Donar aan als hun privégod voor het legeronderdeel LEGIOFUMINAT, hun "Bliksemlegioen". Ze noemden Donar naar hun tong : DONATUS. Ze brachten hen -zogezegd- naar Münstereifel in Rijnland alwaar ze zijn relieken (?) om slagkracht en bescherming smeekten voor hun legioenen.

De inheemse bevolking van Rijnland volgde nog jarenlang het voorbeeld der Romeinen, maar zij smeekte om bescherming tegen blikseminslag en schade door ontij. De naam Donar werd opgevolgd door een pleiade van namen als Danatius, Donatianus, Donatianus en reeds vernoemde Danotus. Bij het uitdeinen van het Kristelijk geloof naar de Germaanse en Gallische streken werden noodgedwongen veel Heidense symbolen en gebruiken overgenomen of aangepast.

Het zogenaamde bijgeloof of superstitie "donder en bliksem" bleef er diep zitten, eeuwenlang en hardnekkig. Zelfs de Kristenen bleven doorgaans meer vertrouwen stellen in de "haan" van Donar dan in de "vis" van de zachtmoedige Jezus. Zowel de mensen uit de niet Germaanse streken, die in kontakt kwamen met Romeinen, als de Germanen zelf bleven tot lang na de Kristianisering in de Donar-mythe geloven. Aanvankelijk kon de Roomse Kerk zomaar niet in een slag alle heidense neerslag wegruimen en uitroeien. Men plaatste overal naast de heidense symbolen en amuletten het Christikruis. Zo kwam op de Roomse kerken het kruis de HAAN van Donar. Die haan bleef immers in de ogen van bijna de totaliteit van de bevolking de BESCHERMER bij uitstek. Die haan stond op de spits en staat er nog -ce n'est que le provisoire qui dure!-. Als torenhaan is die amulet een niet meer weg te denken onderdeel van de spits, maar zijn heidense oorsprong is in de loop der vele jaren bij de gelovigen totaal vergeten geraakt en geeft derhalve absoluut geen aanstoot, alhoewel enkel maar de Rooms-katholieke kerken die haan nog in top dragen.

De Protestanten hebben immers alle symbolen en afbeeldingen als geloofsbezoedelend bijgeloof en afgoderij kategoriek afgewezen en uitgeroeid. We weten allen hoe de Iconoclasten afschuwelijk grondig, ook in onze streken, het patrimonium onnoemelijk armer hebben gemaakt door hun baldadige beeldstormerij. Hoe ze talloze waardevolle zaken en de kundigste voortbrengselen van de kerkelijke kunst hebben vernietigd. De grafsteden werden opengebroken en gebeenten van vereerde personen werden rondgestrooid. Het kruisteken als gebaar werd afgeschaft en niet meer geduld als zegengebaar noch als bezweringsgebaar. Kortom alle symbolen waren uit den boze en -hoe kon het anders- de haan werd van de toren gehaald. Geen protestants bedehuis mocht een haan bezitten.

Dat is de reden waarom er in de ons omringende landen enkel nog op de torens van de Rooms-Katholieke kerken een haan op het kruis staat.

In de Latijnse landen vindt men ook wel een keer een torenhaan als gevolg van het feit dat ook daar de Romeinse legioenen iets van hun verering voor Donatus achterlieten onder de vorm van de symbolische haan. In de Oosterse kerken, Ortodoksen en Kopten is er vanzelfsprekend nooit sprake van een haan, immers ze zijn geen Germanen en hebben hoe dan ook nooit over Donar e.t.q. gehoord, overigens hebben ze aan hun eigen symbolen meer dan genoeg.

ZO KOMT HET DAT SLECHTS IN (een deel) VAN EUROPA ER EEN HAAN ALS WINDWIJZER OP DE (Katholieke) KERKTORENS PRIJKT !!

Dhr. J. LOWYCK heeft er geen tractaat van gemaakt, maar houdt het bij losse aantekeningen

De haan op de toren is een symbool van de prediker. Zoals de weerhaan zich steeds tegen de wind keert, zo keert de prediker zich tegen oproerigen en weerspannigen en tegen de vijanden van de kerk (p. 173).

De haan als zinnebeeld van Christus duidt op de overwinnaar van de macht van de duisternis en de boze geesten, op Hem, die oproept tot de arbeid van de heldere dag, de rechter, die de sluimerende wakker schudt uit de slaap van de dood (p. 55 uit het boek van Prof. Timmers) :

Ales dici nuntius

Lucem propinquam praccinit

Nos excitatur mentium

Jam Christus ad vitam vocat

De vogel, bode van de dag,
Zingt reeds van het licht, dat komen gaat:
Ons roept de levenswekker Christus
Tot nieuw leven op.
(Aurelius Prudentius Clemens, Cathemerinon I, 1-4).

Volgens Prudentius (+ 410) is de haan het beeld van de wereld-rechter. Zijn gekraai in de vroege morgen, kort voor het licht aan de kimme verschijnt, herinnert ons aan de stem van de Allerhoogste Rechter (Cathemerinon Liber I, 13 ss).

Prudentius ziet in de haan tevens de gewijde voorbode van het licht, die de duivelen en alle machten van de duisternis verjaagt (Cathemerinon Liber I, 38 ss).

Men mag aannemen dat deze symboliek ook de aanleiding vormde om de spitsen van de kerktorens te bekronen met een windwijzer in de vorm van een haan. Hij staat er als de verdediger van zijn kerk en keert steeds zijn gelaat naar de aanstormende winden, die de boze machten verbeelden.

Het gebruik om hanen op de torens te plaatsen is zeer oud. De kathedraal van Brescia bezat er al één in de negende eeuw. In de tiende eeuw spreekt de Engelse dichter Wolstan over de haan op de torenspits van de kathedraal van Winchester. De haan van de kathedraal van Coutances werd in 1091 door de bliksem getroffen (p. 208-209).

Louis Vandenwijnngaert speelt gids zolang hij de trap op kan

HOEGAARDEN - Gidsenclub Alpaidis uit Hoegaarden bestaat twintig jaar en zette tijdens een viering Louis Vandenwijnngaert in de bloemen. Louis is van meet af aan bij de club aangesloten en ondanks zijn 82 jaar denkt hij er niet aan een punt te zetten achter de begeleiding van toeristische groepen die Hoegaarden bezoeken. „Ik zal gids spelen zolang ik de trap van het museum op kan”, vertelde Louis.

Hij is Grimdenaar van geboorte maar woont in de Leuvenseleaan in Tienen. Hij bevoorradde tijdens het akieve leven dokters en apothekers

met medicamenten en kwam zo in Hoegaarden al eens in de herberg terecht. Hij vernam één en ander over de VTB-VAB-activiteiten in het dorp, over het Nieuwhuysmuseum en de toeristische uitbouw van Hoegaarden.

Louis liet zich ompraten om gids te worden. Hij is nu nog altijd present alhoewel niet meer zo veelvuldig als weleer. „Ik moet dikwijls iemand rem-placeren.” De dag vóór zijn huldiging en precies op zijn 82ste verjaardag was hij op stap met een groep uit Merk-sen.

Vandenwijnngaert probeert tijdens zijn gidswerk steeds te vernemen of er zangers in de groep zitten. Hij maakt immers deel uit van het Thunaskoor in Tienen. Dank zij zijn „farcen” weet hij de groepen te intrigeren. „Ze han-

Gidsen in De Cuype

HOEGAARDEN - Gidsenclub Alpaidis van Hoegaarden loodst toeristische groepen van het bier-museum naar de dorpscentrum dat in de volksmond De Cuype heet. Daar staan verscheidene historisch waardevolle gebouwen en in de omgeving enkele oude, Brabantse hoeven van het gesloten type. De Sint-Gorgoniuskerk is opgetrokken in rococostijl, een bouwtrant die zelden voorkomt.

Het museum doet jaarlijks een zestigtal rondleidingen. Tien gidsen staan daarvoor ter beschikking. Het leidt ze zelf op Kandidaaten moeten wel hoger secundair onderwijs gevolgd hebben en wat afweten van de geschiedenis van Hoegaarden. Veelal jong-gepen-sioneerden zijn in dienst.

De bergeschiedenis staat centraal rondleidingen zijn gratis.

tijdens het gidswerk in Hoegaarden. Toch passeren de tochten van Alpaidis niet langs brouwerij De Kluis. Die heeft immers haar eigen gidsen om groepen doorheen het brouwerijcomplex te leiden. Alpaidis besteedt bijgevolg meer aandacht aan dorpsradi-ties, heemkunde, folklore en cultuur in een Luikse enclave die Hoegaarden tijdens de middeleeuwen was midden het hertogdom Leuven.

De Gidsenclub noteert de jongste tijd een toename van Nederlandse en Duitse bezoekers. Sommige gidsen moeten bijgevolg ook een mondje Duits kunnen spreken. (BE)

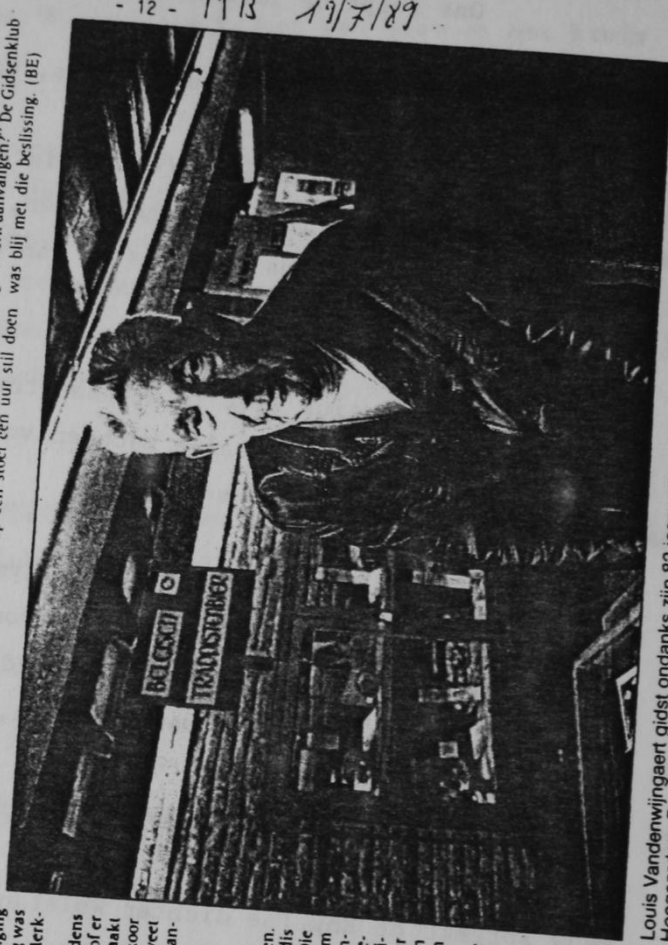
Groepen die zin hebben in een bezoek aan Hoegaarden kunnen terecht bij conservator Leoniline Wuyts, Stoopenstraat 80 in 3320-Hoegaarden (tel. 016-76.66.38). De rondleidingen zijn gratis.

gen als het ware aan zijn lippen.” vertelde conservator Leoniline Wuyts tijdens de viering.

Louis heeft de meeste voldoening wanneer hij slechthorenden of -zien-den mag begeleiden. „Die mensen zijn echt dankbaar.” Jonge gasten houdt hij scherper in het oog. „Die kunnen

moeilijk hun handen ergens vanaf houden als ik ze langs de potten en pinnen van het biermuseum loods.”

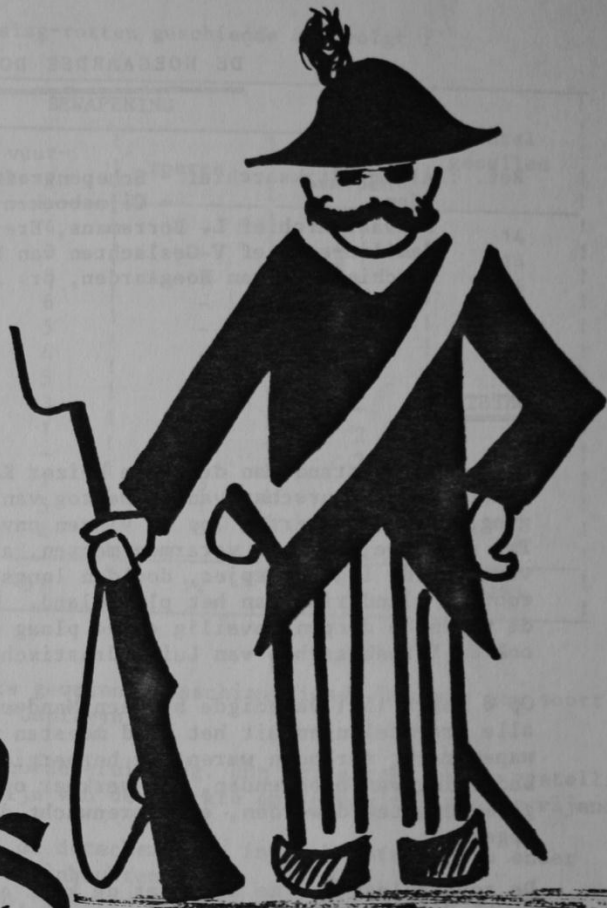
Uit koleire heeft hij eens een jonge snaak die niet naar zijn leraar wilde luisteren, bij de kraag genomen en hem midden op de koer van het mu-gidswerk aanvangen?” De Gidsenclub -scum op een stoel een uur stil doen was blij met die beslissing. (BE)

Louis Vandenwijnngaert, gids ondanks zijn 82 jaar nog met veel enthousiasme toeristische groepen door Hoegaarden. De Gidsenclub zette hem in de bloemetjes. (Foto LIL)

H
O
E
G
A
R
D
S
E

1580

D
O
R
P
S
W
A
C
H
T

DE HOEGAARDSE DORPSWACHT

Ref. : Algem. Rijksarchief - Schepengreffe Leuven (Hoegaarden) n° 1032
Idem - Cijnsboeken Hoegaarden 1582-1624
Privaat Archief L. Borremans, Ere-Ambassadeur
Familie-archief V Geslachten van Hoegaarden
Geschiedenis van Hoegaarden, pr. J. Vander Velpen

ONTSTAAN

Na de troonafstand van de goede Keizer Karel en bijzonderlijk onder het gehate gouverneurschap van de Hertog van Alva, die met ruwe hand te werk ging, braken beroerten los en vingen onveilige tijden aan. Tal van opgejaagde en verarmde mensen, afgedankte soldaten en zelfs kleine verstrooide legergroepjes, doolden langs de wegen en zochten hun heil in roof en plundering van het platteland. Door al deze roversbenden werden de wegen en dorpen onveilig en de plaag nam met de dag zodanig toe, dat ook de Prinsbisshop van Luik, drastische maatregelen trof.

Op 8 maart 1571 vaardigde hij een Mandement uit waarin geboden werd dat alle vreemdelingen uit het land moesten worden gezet, de bedeltocht en de wapendracht verboden waren, de herbergiers op hun hoede moesten zijn bij bediening van onbekenden, het verkeer op rivieren en aan bruggen moest gereguleerd worden, een torenwacht diende ingesteld en een dorpswacht opgericht.

De roversplaag was zo erg, dat de kerk als bewaarplaats werd gebruikt voor have en goed van de inwoners en onder bewaking werd gesteld. Doch hierbij bleef het, want alvorens het tot een dorpswacht kwam, werd eerst de kat uit de boom gekeken, want het betekende een zware last voor de gemeentenaren. Bovendien waren de grote verliezen nog niet vergeten, die de vorige Hoegaardse dorpswacht in 1507 had geleden bij de ondergang van Tienen, waarin zij betrokken werd.

Rond 1580, of iets vroeger zelfs, werd uiteindelijk toch tot de oprichting ervan besloten. Het gebeurde op verlangen en aanvraag van de gemeentenaren zelf, die door zulksdanige angst aangegrepen, zich plechtig verbonden, de wacht met alle middelen te steunen.

Alsdan werden 13 slag-rotten (strijdgroepen) en een reserve-rot opgericht, elk bestaande uit 12 à 15 "wapengesellen" respectievelijk bevolen door een "rotmeester" (sergeant), wjl het geheel detachement onder leiding stond van een "Capiteyn".

De bewapening bestond uit roeren (geweren), vuurbussen (arquebuse), hellebaerden en halve pycken (steeklansen).

De wapenverdeling onder de slag-rotten geschiedde als volgt :

Nrs. der Rotten	BEWAPENING				Aantal gesellen
	1/2 pycken	vuur- bussen	roeren	helle- baerden	
1	9	4	-	1	14
2	10	3	-	1	14
3	5	8	1	-	14
4	7	6	-	1	14
5	9	5	-	-	14
6	8	6	-	-	14
7	8	5	-	1	14
8	9	3	-	-	12
9	7	1	5	2	15
10	7	-	4	3	14
11	9	1	3	1	14
12	7	5	1	1	14
13	9	4	-	1	14
Totalen	104	51	14	12	181

Nopens de reserve-rot is niets geweten, misschien diende het als een soort van staf- of lijfrot voor de "Capiteyn".

We weten ook niet hoe hun slagorde eruit zag. Hun krijgstaktiek en opstelling, zal wel afhankelijk geweest zijn van de sterkte en de positie van de vijand.

Het is bekend dat in die tijd de detachementen in blok optraden en onder luid gekrijs op de tegenstrever inbeukten.

De "pyckdragers" gingen voorop, gevolgd door de vuurwapens, die zowel frontaal als flankerend- en kruisvuur uitvoerden, wijl de hellebaardiers het vooral gemunt hadden op de oversten.

Zo een dorpswacht in Middeleeuwse uniform, met al die bewapening, moet wel indrukwekkend zijn geweest.

Opvallend is wel dat op de lijst van 1581 de Rotten in volgende orde staan vermeld : eerst het lijfrot, dan 9 - 10 - 11 - 12 en 13 en vervolgens 4 - 6 - 1 - 5 - 2 - 7 - 8 en 3.

We durven hieruit echter geen conclusies trekken, behalve misschien een vingerwijzing inzake "strijdvaardigheid". Of duidt deze volgorde op hun toegepaste "slagorde" ?

Aanvankelijk waren de wapengesellen allen vrijwilligers, maar door een ordonnantie van 27.2.1583 werden alle weerbare mannen tot de Dorpswacht betrokken. Na hun dagtaak verzamelden zij zich op het kerkhof onder hun Rotmeester, om te oefenen en een opleiding te krijgen in de wapenkunde en de slagvaardigheid "... dat alle ende een ieghelyck van inwoonders sullen moeten ende gehouden syn te compareeren in de wacht op den kerckhoff alhier onder syn behoirlycke rotmeester ...".

Om de beurt moest elk rot een "gesel" leveren om de torenwacht te verzekeren. De ordonnantie van 7.1.1582 schreef dat "bij het minste gevaar van samenscholing, geweervuur, geroep of gekrijs, de wachter met zijn hoorn of door klockgeluid alarm moest slaan, om de dorpswacht op te roepen". Dan hadden de wapengesellen, de rotmeesters en de capiteyn tot plicht, onmiddellijk op het kerkhof bijeen te komen, om in slagorde op te treden. Op 9.4.1584 werd de ordonnantie van de torenwachter aangevuld, door de bepaling van de wachturen (van 6 à 7 uur 's avonds tot 5 à 6 uur 's morgens volgens winteren zomer) en de boete bij in gebreke blijven (20 sous).

Het optreden van de Dorpswacht wierp zijn vruchten af, want de straatroving nam een einde, wellicht was de wacht van Hoegaarden te sterk om daar hun slag te wagen.

Het verweer tegen rovende legerbenden was echter een andere zaak. Zo gebeurde het eens dat een groep Spaanse soldaten uit Leuven, een roofoverval te Hoegaarden waagde.

De Dorpswacht stelde zich in slagorde op en viel de bende aan, doodde er 5 en joeg de anderen op de vlucht.

Vernederend was het voor de Spanjolen door een gewone boerenwacht te zijn verdreven. Op weerwraak belust kwamen zij met een sterke gewapende troep terug naar Hoegaarden en gingen tot geweldpleging en verwoesting over.

Tegen zulke overmacht vermocht de Dorpswacht niets.

De Spanjaarden steelden een groot aantal beesten en voerden de Meier als gevangene mee. Na hevig protest van de Prinsbisshop bij de Gouverneur van Leuven, werd de Meier enkele dagen later weer in vrijheid gesteld.

Uit een lijst van 1581 kennen wij de namen van de eerste Hoegaardiers, die tot de Dorpswacht behoorden :

- De Capiteyn was Lyon (Leo) Marix, vermoedelijk getrouwd met een dochter van Willem van Woelsberghe (cijsboek 1624 53 Ve) en misschien de oom van Christine Marix, vrouw van Meier Lambert de Pas uit Hoegaarden.

Leo Marix bezat een huis te Hoegaarden, te midden van de plaats, genaamd "ten seven esschen" (az sept Fraïsnès), vermeld in het cijsboek 1582 p. 17.

Dat huis ging later over het echtpaar de Pas x Marix (zie ALPAIDIS nrs. 27 en 28).

Handwritten text in a cursive script, likely a ledger or account book. The text is organized into columns and rows, with some entries marked by numbers (e.g., 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 24, 25, 26, 27, 28, 29, 30, 31, 32, 33, 34, 35, 36, 37, 38, 39, 40, 41, 42, 43, 44, 45, 46, 47, 48, 49, 50, 51, 52, 53, 54, 55, 56, 57, 58, 59, 60, 61, 62, 63, 64, 65, 66, 67, 68, 69, 70, 71, 72, 73, 74, 75, 76, 77, 78, 79, 80, 81, 82, 83, 84, 85, 86, 87, 88, 89, 90, 91, 92, 93, 94, 95, 96, 97, 98, 99, 100). The entries are written in a cursive script, possibly Dutch or German, and include various words and numbers. The text is somewhat faded and difficult to read in many places.

Hieronder volgt nu de lijst van de verschillende Rotten, met de namen van zij die er deel van uit maakten. Zij schijnt echter niet volledig, misschien was op dat ogenblik het voltallig effectief nog niet bereikt. Anderzijds zijn sommige namen doorgeschrapt, waarvan enkelen op de lijst van een ander Rot voorkomen.

Ook hier hebben wij geen uitleg voor. Misschien werden deze schrappingen later uitgevoerd ingevolge overlijdens, afdankingen of overplaatsingen.

De familie die bij de oprichting de meeste gesellen leverde was Van Herberghen (met 10), gevolgd door Swelden en Van Molle (elk 7).

Lijfrot (Reserve Rot ?)

Rotmeester : Gonis Daens (?)

Winandus Berwouts

Lucas Schrijvers

Jan Druys

Tossijn Nijs (1)

Lambrecht van Tricht

Daniel (2)

Willem Swelden (3)

Joachim Schrijvers

Jan Panis

Goert van (den) Ynde (4)

Otto Cans

Jan van Tricht (5)

Hans van Laenen (6)

Hendrick (7)

- (1) Bezat land in de Bley. Misschien deze die gehuwd was met Margriet Eernauts (SGL/Hoeg. 4129)
- (2) In het Cynsboeck van 1619 staat wel een Daniel Vanderbeecken vermeld, als rechthebbende op een erfelijke rente, staande op een "huys, hof met paenhuys, te Nerm". Was misschien toen al een man op leeftijd.
- (3) Zoon van Willem en vermoedelijk man van Marie van Tricht. Als "laet" vermeld van een Kanunnik uit Hoegaarden en bezat land op Grootenbergh en Mulckdelle.
- (4) Als "molder" aangegeven.
- (5) Bezat meerdere gronden.
- (6) Misschien ook "van Laemens" (= Lamyns ?)
- (7) Zou kunnen van Linther, Gilis of Swert zijn.

Eerste Rot

Rotmeester : Jan Ralens (1)

Goert Frerix (2)

Guert Cox

Crijn Taverniers (3)

Hendrick die Welde

Ren. Bogart (4)

Jan Seekens (?)

Gielis van Uilme (?)

Goris Frickx

Stas Robbeets (5)

Anthoen van Herberghen (6)

Jan Imbrechts

Engelbert Pieters

Hendrick Lathouwers (7)

Hendrick van Molle (7)

Hendrick Mollekens (7)

(1) Ook Ralis geschreven, woonde "aen Smisveldt".

(2) Frix of Frederix. Werd "den aven uyt Aelst" genoemd.

(3) Crijn komt van Querijn (= Quirinus).

(4) Ren komt van Renar.

(5) Stas komt van Eustaas.

(6) Kan ook "van Halen" zijn.

(7) Hun namen zijn geschrapt op de lijst.

Tweede Rot

Rotmeester : Gonus van Molle (1)

Wouter "den molder" (2)

Gonus Druys

Jan van (den) berghe

Gonus Everaerts

Mathijs Swelden

Willem Willems

Hes. van Lae..... (?) (3)

Philip Bueckens

Jan Tritsmans

Hendrick Theunis

Quinten Jonckbouwens

Hr Snijders

Wouter Coemans (4)

Pieter Vanherberghen (4)

(1) Zoon van de Hoofddecken van 't Paen- ende Brouwersgilde en eigenaar van het "block" waarop de latere hoeve van de "Cruysblock" werd gebouwd. Zou ook eigenaar zijn geweest van 't cabaret over de Cruysblock (later Nieuwhuys). Woonde te Aelst.

(2) Benaming van zijn ambacht.

(3) Hes komt van Hendrick.

(4) Geschrapte namen.

Derde Rot

Rotmeester : Jan Metten
Hr. Rochus Tritsmans
Engel Puttarts
Jan Lantwijck
Hen. Juspits (?)
Jan Cruetharts (1)
Hr. Jan van Molle
Steven Bierten

Hr. Bogarts
Mat. Tritsmans (2)
Antoen Stockmans
Jan Smets (3)
H. Offarts
Cornelis Gunen (?) (4)
Willem (?) (4)
H. (?) (4)

- (1) = Groetaerts
(2) Mat komt van Mathias (Mathues)
(3) Man van Anna Frerix
(4) Geschrapt

Vierde Rot

Rotmeester : Bosmans
Baudewijn Tenteniers
Anthoen Gregoir
Vranc Holmans (1)
Hendrick van Exs
Dionijs Vos (2)
Jan van Assche

Jan Cars
Guilis Bex
Willem D..... (?)
Hendrick Inghels
Hendrick van Cauwenbergh
Peeter van Molle (3)

- (1) = Clemans (?)
(2) Kan ook misschien "Vaes" zijn
(3) Geschrapt op de lijst.

Vijfde Rot

Rotmeester : Wouter Billen
Pieter van Froenhoven
Bertholem Pieters
Andries van Halen
Pieter den Cupenmaker (1)
Jan Nijs
Aert Nijs
Gonus van Hagendoren

Willem van Heylisse
Gonis Metten
Anthonis Petten
Andries die Kinder
Jan Papen
J. van Herberghen (2)
Willem van Herberghen (2)

- (1) Kuipenmaker van stiel
(2) Geschrapt.

Zesde Rot

Rotmeester : Hendrick Schots
Jan van Ex
Thomas Lawuerts (?)
Goert van (den) Putte
Claes die Welde
Machiel van Helen (1)
Jan Bormans (2)

Symon Goerts
Aert Diethouwer
Hendrick Jonckbouwens (3)
Pieter Cruetharts (4)
Jacob Scoelmrs (5)
Berthol Bauwens

N.B. - In dit Rot waren maar 3 bussen voorhanden, gedragen door Lawuerts, van Putte en Diethouwer, de andere droegen pycke.

- (1) Zou Schepen geweest zijn
(2) Brouwer te Nerm
(3) Zoon van Willem
(4) = Groetaerts
(5) Afkorting van Schoelmeesters.

Zevende Rot

Rotmeester : Jan Assels (1)

Ghysen Horenbeeck

Jan van Kerchoff

Steven Swellen

Hen. van Elsenput

Goirt Jordens

Goirt Swert (?)

Caerl Bex

Goirt van Osmael

Jan Mosmans

Crijn van Goed (?) (2)

Henrick Papen

Jan die Juyp(er) (3)

(1) Was Tafelmeester

(2) Kan ook "Gonus" zijn van Goed wijst op van Goedsnoven

(3) Kan ook "Cuyper" of "zuiper" zijn

(4) Geschrappt Loyck = Lodewijk

Achtste Rot

Rotmeester : Willem Jan (?)

Jan Papen

Hen. Vos (1)

Peeter Heyns (?)

Hen. Mollekens (2)

Henr. Wouterlé (?)

Jan Everaerts (3)

Cornelus Gunen (4)

W. Swelden

Hendrick Bex

Jan van H..... (?)

Servaes van (der) Borne

Hendrick Sapel (?) (5)

Jan (?) (5)

(1) Uit het Winthof te Houtem

(2) Geschrappt op lijst van eerste Rot

(3) Had huis op Couwenbergh

(4) Geschrappt op lijst van derde Rot

(5) Geschrappt.

Negende Rot

Rotmeester : Wouter Ingels (1)	
Herman Meskens	Vranck Lanen (8)
Crijn van Herberghen (2)	Goert van Herberghen
Hendrick van Goedsnoven (3)	Willem Nijs (9)
Thomas van (den) Bempde	Jan de Roy
Lambrecht Goerts (4)	Jan Smeets
Liebrecht van Goedsnoven (5)	Hend. van Molle (10)
Lambrecht Thunis (6)	Sa van Montenaken (11)
Guert Herauts (7)	

N.B. - Als "Pyckdragers" zijn bekend Meskens, Crijn van Herberghen en Liebrecht van Goedsnoven, wjl Nijs de "bus" droeg.

- (1) Bezat "'t fossel" tussen Houtem en Hoegaarden en ook een huis met hof in "die plaetse"
- (2) Bedesetter te Houtem in 1584
- (3) Eigenaar van een bos te Nerm en boven de Coubergh, alsook van land en wijngaard in 't diefpedeken
- (4) Had een huis op de Beek
- (5) Bezat land in 't Schoorveld en was vermoedelijk erfgenaam van Servaes van Goedsnoven
- (6) Eigenaar van een huis op de Beek
- (7) Erfgenaam van Peeter Hereys (?)
- (8) Had huis met hof te Aelst
- (9) Bezat 3 dagmalen land op de Caterspoel te Nerm
- (10) Geschrapt op de lijst van Rot 1
- (11) Sa komt van Sacharicus.

Tiende Rot

Rotmeester : Peeter van Aerschot (1)

Hendrick van Kerchoff

Anthonis van Molle (2)

Renier van der Spich

Pieter Cox

Jan Honts (?)

Jan Vrints (?)

Gonis Tritsmans

Guest van Osmael

P. Van Ha..... (?) (4)

Goirt van Herberghen (5)

P. van Molle

Andries Wegels (?) (6)

Robert Swelden (6)

Jan Bruls (?) (6)

Hendrick Corffs (6)

Adriaan Thunis (7)

Willem van Winde (6)

(1) Dorpsmeester en grondeigenaar in 1582

(2) Had huis en hof te Aelst

(3) Zoon van Willem of van Jan

(4) Eigenaar in 1582

(5) Zoon van Goirt

(6) Geschrapd op de lijst

(7) Geschrapd, was dorpsmeester.

Elfde Rot

Rotmeester : André Dauwe

Merten van Parijs

Pieter Berwouts

P. van Goedsnoven

Jan Assels

Sijmen Minnen

Hendrick "den cuyper" (1)

Crijn Cuckelberch

Rochus van (den) bosche

Willem Simp (2)

Willem van Herberghen (3)

Jan Bruynet

Aert Buntinx

Jan Smolders

Engel Peeters (4)

Thomas Vlemincx (4)

Mathues Vlemincx (4)

(1) Ambacht van kuipenmaker

(2) Verkorting van "Simphoven"

(3) Geschrapd op de lijst van Rot 5

(4) Geschrapte namen.

Twaalfde Rot

Rotmeester : Pieter h..... (?) (1)
Hr. Hendrick Billen Renier "de wapenmaker" (5)
Jan sraets (2) Hendrick Rugghe
Mathys Taverniers Jan Welters
Mathues Melaens Hendrick van Inde
Jan van Herberghen (3) Claes Strijmes (6)
Colson "die smet" (4) Goirts Swelden (7)
Gabriel Puckes (?) Liebrechts Luyts (?) (7)
Hend. Baelgen (?)

- (1) Geschrapd op de lijst
- (2) Misschien Festraets
- (3) Geschrapd op de lijst van Rot 5
- (4) Smid van stiel, zou kunnen Colson Everaerts zijn
- (5) Misschien Renier Fonteniers, zou ook "wagenmaker" kunnen zijn
- (6) Kan ook "Scryvers" zijn
- (7) Geschrapd

Dertiende Rot

Rotmeester : Hendrick Theunens (1)
Jan Laenen P. Swelden
Hen. van Herbergen Willem van Herberghen
Willem Lempoels Gert "die sceper" (3)
Gudfroye "die jonge" (2) Jan "die molder" (4)
Laureys Lambrecht Gonus Brieven (4)
Robbert Fastue (?) Daen Mathys (4)
Gonus van Goedsnoven Willem Lauwerts (4)
Gonus van Osmael Willem Metten (4)
Willem Billen Jan Cruyplant (4)

- (1) = Theunis (?)
- (2) Zoon van een andere Gudfroye, "doe oude" doch de familienaam is niet bekend.
- (3) Benaming van zijn ambacht
- (4) Geschrapte namen.

1815 -
1830

het
HOEGAARDS
CEMEENTELIJK
BESTUUR onder
HOLLANDS
BEWIND

't Nieuwhuys

In juni verhoogde de eigenaar van 't Nieuwhuys (Meyery) de huurpacht tot 47,25 florijnen per jaar.

Deze eigenaar was brouwer Jacques Philippe Van Nerum, schoonvader van Dewaelheyne en ook van Van Autgaerden.

De burgemeester keurde de opslag goed, maar Dumont verzette zich door te verklaren, dat de vroegere huurprijs al meer dan voldoende was voor "een oude barak" en dat de Raad er beter zou aan doen, zo snel mogelijk een nieuw, modern en eigen gemeentehuis te bouwen, in plaats van te vergaderen waar een hoop zatlappen alle gesprekken konden afluisteren.

De burgemeester beloofde aan de bouw van een nieuw gemeentehuis te denken, maar in afwachting werd de huurverhoging goedgekeurd.

En zo werden langs weerszijden toegevingen gedaan, overwinningen behaald en nederlagen geleden.

Burg. De Zangre

Symbolen van tiranie

De Zangré zette ongestoord zijn taak verder. Hij meende het goed met de gemeente, maar werd niet altijd begrepen. Hij trachtte zich zo goed als het kon onpartijdig aan te stellen maar dat was niet gemakkelijk, te Hoegaarden had en heeft iedereen immers een kleur en de burgemeester werd bij de "Vijgen" gerekend.

In 1819 schonk hij aan Hoegaarden een wapenschild, door de Heraldische Raad der Nederlanden bekrachtigd.

Het blazoen droeg een Bisschopsarm met manipel en staf van goud op veld van lazuur, ontleend aan een oud gemeentezegel.

Doch de "Patriotten" met Dumont op kop en ingegeven door Van Autgaerden verweten De Zangré dat hij door de schildsymbolen andermaal herinnerde aan de tijd "de la tyrannie des chanoines en des maudits Curés", en beter had gedaan met dit alles te breken en een nieuw wapen te ontwerpen, waarin "le progrès et les droits de l'Homme" verzinnebeeld lagen. Door deze woorden liep Dumont ongeveer in hetzelfde spoor van Not. Van Autgaerden, ten tijde van het Franse Schrikbewind.

Maar het wapenschild was er en bleef er.

De Kloosterzaak

(zie ALPAIDIS nr. 29)

Bij het naderen van het jaar 1820 rezen weer nieuwe problemen op. De burgemeester had geholpen aan de tot standkoming van het kloosterpensionaat te Overlaar. Coenegras, Geedts en de Geslachten hadden de burgemeester daarin gesteund. Maar weer kreeg hij het verwijt dat hij de duivel aan de poort van Hoegaarden had gehaald, wijl Dumont uitriep "A bas les Curés, à bas la peste de l'humanité".

Hierdoor kwam Geedts in conflict met zijn schoonbroeder Dumont en schold hem uit voor Anti-Christ.

Pastoor Delfosse stichtte echter zijn pensionaat, dat later naam zou verwerven en krediet brengen over Hoegaarden. Bij de plechtige openstelling stonden De Zangré en zijn volgelingen op de eerste rij, wijl de "Dumonkes" ontbraken.

Hoegaarden. — Instituut der Zusters van de Vereniging met het H. Hart. Sint-Anna-Afdeling
Institut des Sœurs de l'Union au Sacré-Cœur - Section Sainte-Anne

Uitbreiding van Hoegaarden

Op 1 december 1820 werden Bost, Overlaar en Rommersom terug bij het moederdorp gevoegd, waarvan zij sedert 1795 bij de intreding van het Frans bewind waren gescheiden, ingevolge een onvergeeflijke administratieve fout.

Dat betekende dat nieuwe Raadsleden uit de gehuchten moesten verkozen worden om in het gemeentebestuur te zetelen.

Het waren :

- Servais Finoulst, 31 jaar, landbouwer te Rommersom
- Jean Baptist Decoster, 45 jaar, gewezen raadslid uit Overlaar
- Servais Cluts, 48 jaar, landbouwer en oud meier van Bost
- Anselme Vandiest, 61 jaar, eveneens uit Bost (dat recht had op twee raadsleden).

Al deze mannen waren doorgaans Conservatief, behalve misschien Cluts, die liberale gedachten koesterde, maar in goede verstandhouding leefde met De Zangré en Vandiest, die ofschoon Conservatief omschreven, toch progressistische gedachten had.

Goedts was dat jaar in september overleden.

Deze versterking der "Vijgen" verwekte misnoegdheid bij de Patriotten, die aan de burgemeester het verwijt stuurden "boeren uit de gehuchten" in de gemeenteraad te brengen.

Zulks krenkte ten zeerste Cluts die Dumont in het aangezicht slingerde dat "een boer uit de gehuchten niet moest onderdoen voor een zatlap uit het dorp".

Vanaf dat ogenblik was tussen Dumont en Cluts een ruzie ontstaan, waardoor laatstgenoemde naar de "Zangristen" overging.

Een psychologische fout van Dumont en een zegepraal voor De Zangré.

Dumont neemt ontslag

Alsdan gebeurde er iets gans onverwachts. Cluts, die veel aan populariteit had gewonnen werd tot schepen verkozen in de plaats van Groetaers. Dumont weigerde echter zijn benoeming te erkennen en diende zijn ontslag als schepen in.

Nu moest Dumont vervangen worden en het was opnieuw Groetaers die het schepenenambt toegewezen kreeg, zodat de burgemeester door twee getrouwen was omringd.

Rond die tijd viel ook de oude "sansculot" Henri Nijs uit en werd tijdelijk niet vervangen, waardoor de Conservatieven in de meerderheid kwamen. Gedurende een tijdje ging het er in de Raad kalm aan toe, misschien was het de stilte voor de storm.

In ongenade

En deze storm liet niet lang op zich wachten.

Gesteund door zijn grijze Eminentie, ging Dumont opnieuw ten aanval. Hij kloeg deze maal het verwantschap aan van de gemeente-ontvanger Dewaelheyne met de burgemeester en trachtte hem bovendien in ongenade te brengen, door te verklaren dat de gemeentekas, sedert zijn benoeming in 1819, geen voelbare vorderingen had gemaakt en dat hij (Dumont) tijdens zijn expertise van de boekhouding meerdere onjuistheden had gevonden, zonder ze echter te willen bewijzen.

De burgemeester antwoordde hierop, dat in geval de boeken fouten vertoonden, het eerst en vooral aan de "expert" lag (en dat was Dumont) om deze te melden. Hij vroeg een blaam voor Dumont, doch het debat werd zo hevig dat Dewaelheyne, het politieke gedoe beu zijnde, in een vlaag van woede zijn ontslag gaf en de waarborgakte voor de ogen van Dumont verscheurde hem toeschreeuwend "Hier zijn de boeken, doe het zelf, dan kan je nog meer stelen". Dumont wierp hem de handschoen toe en daagde hem uit in een duel, maar Coenegras kon zulks verhinderen.

Dewaelheyne door deze belediging gekrenkt weigerde zijn functie terug op te nemen en werd in 1821 vervangen door Jean Bapt. Engelberts, die later een vriend werd van Dumont.